

Тук ще се опитаме, макар и накратко, да посочим най-същественото за четите на Панайот Хитов, за да се осветли поне частично необикновената, разностранна и продължителна дейност на народния войвода като организатор и водач на четническото движение.

I.

ПЪРВАТА своя чета, но вече не като хайдушки предводител, Панайот Хитов организираше и водил през 1859 г. Тя била сформирана във Влашко, в гр. Браила. Преминала Дунава и навлязла във вътрешността на поробена България през Добруджа. Това станало през пролетта на същата година. След няколко схватки с турски групи, четата успяла да достигне Балкана. Помощници на войводата в действията на тази първа, нехайдушка, чета на Хитов били: Костадин /с неизвестна фамилия/ от Елена и шурейт на войводата Стоян Люцканов. Липсват обаче сведения за личния състав, числеността, движението и боевете на четата, за да можем да анализираме нейния принос в развитието на четническото движение и за израстването на Хитов като войвода.³

ВТОРАТА си чета Панайот Хитов повел през 1862 г. Тя била организирана във връзка с изпълнението на плана за освобождение на България, подготвен от Георги Раковски за повдигането на всенародно българско въстание през посочената година. Тогава било планирано едновременно с въстанието, от Сърбия да навлезе в Османската империя Първата българска легия, а от Румъния - няколко въоръжени български чети. Всред тях била и четата на П. Хитов. Тя наброявала около 30 души и през пролетта на 1862 г. вече била в Балкана - в околностите на Сливен. Оттук слязла в Тракия и тръгнала по поречието на р. Тунджа в посока към Одрин. Достигнала Одринския район, след което се върнала в Новозагорско. През Кортенските бани и селата Крива круша и Долно Паничарево четата се отправила към планинския масив Сухи дол в Балкана над Котел. От това място войводата я повежда отново през Чумерна и с. Твърдица към Средна гора. Около с. Долно Паничарево той разделя хората си на две части. Едната половина от четата повел нейният байрактар Никола Аджема и тя се отправила по течението на Тунджа към Ямбол. Другата половина, водена от войводата, поела през колибите Паровци и Войнежа в Балкана към Търново. След като обиколила набелязания район, П. Хитов върнал хората си наново в Котленския балкан над с. Тича. Движението на тази половина от четата пак продължило, обаче не само в Котленско и Сливенско, но и далече на запад по Стара планина. Водени от войводата, четниците му преминали и през местността Стидовската усойна при с. Върбица, Преславско. Била също и в с. Скала, Карнобатско. Оттук преминала над с. Седларево, после край с. Бинкос. Покрай р. Тунджа се движела към с. Мъглиж и оттам достигнала Габровския и Троянския балкан. От централната част на планината Хитов отново се насочил към Тракия. Четата му слязла в равнината, прекосила я и навлязла в Сакар планина в района между Свиленград, Одрин и Тополовград. След недълъг престой войводата повел отново хората си на север и ги